

Evaluatie en monitoring wet vroegtijdige aanmelddatum en toelatingsrecht mbo

Factsheet 2022
mbo-opleidingen met numerus fixus en
aanvullende eisen

Faculteit der
Rechtsgeleerdheid

Aan de totstandkoming van deze rapportage is een bijdrage geleverd door:
Ton Eimers, Mariska Roelofs en Bianca Leest (KBA Nijmegen)
José Hermanussen, Ronald Ferket en Lotte Scheeren (ECBO)
Renée van Schoonhoven (Vrije Universiteit)

Dit onderzoek is gefinancierd door het Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek.
NRO-projectnummer: 40.5.18495.001

© 2022 KBA Nijmegen

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, en evenmin in een retrieval systeem worden opgeslagen, zonder de voorafgaande schriftelijke toestemming van KBA Nijmegen.

Inhoudsopgave

1	Inleiding	5
2	Opleidingen met numerus fixus	7
2.1	Domeinen	7
2.2	NF-opleidingen per domein	8
2.3	Leerweg, niveau en instellingen	15
3	Redenen en procedure numerus fixus	17
3.1	Redenen	17
3.2	Procedure	22
4	Opleidingen met aanvullende eisen	23
5	Aanmeldingen, beschikbare plaatsen en inschrijvingen	25
5.1	Aanmeldingen en inschrijvingen	26
5.2	Aanmeldingen en beschikbare plaatsen	27
5.3	Inschrijvingen en beschikbare plaatsen	27
6	Ervaringen van studenten	29
6.1	Numerus fixus	29
6.2	Aanvullende eisen	30
7	Samenvatting	32

1 Inleiding

Voor de meeste mbo-opleidingen geldt geen landelijke numerus fixus. Dat wordt per instelling bepaald. Voor een beperkt aantal opleidingen zijn landelijke afspraken over macrodoelmatigheid gemaakt. Voor deze opleidingen is door de sector onderling afgesproken jaarlijks een maximaal aantal studenten op te leiden (verdeeld over de instellingen die de opleiding aanbieden). Zie voor een overzicht: *SBB: De eerste resultaten van de nieuwe werkwijze doelmatigheid* (<https://www.s-bb.nl/nieuws/nieuwe-werkwijze-sbb-vergroot-kansen-van-mbo-studenten-op-de-arbeidsmarkt>).

Voor opleidingen Veiligheid & Vakmanschap (Defensie) geldt eveneens een buiten de scholen om vastgelegde beperking van het aantal opleidingsplaatsen.

Het bevoegd gezag van een mbo-instelling kan voor sommige opleidingen een numerus fixus instellen om het aantal opleidingsplaatsen te beperken, vanwege beperkte opleidingscapaciteit, gebrek aan stageplaatsen of uit oogpunt van het arbeidsmarktperspectief. Aan het stellen van een numerus fixus zijn wel voorwaarden verbonden, namelijk: 1) bij de toewijzing van de numerus-fixusplaatsen mogen geen extra eisen aan de geschiktheid van de student worden gesteld: toewijzing op basis van bijvoorbeeld motivatie, vaardigheden, toets of eerder behaalde cijfers mag niet, 2) in alle gevallen geldt dat studenten, die zich uiterlijk 1 april hebben aangemeld, voorrang hebben boven studenten die zich na 1 april hebben aangemeld.

De instelling maakt in haar beleid duidelijk hoeveel plaatsen er zijn en hoe zij omgaat met de toewijzing van het aantal beschikbare plaatsen. Denk hierbij aan: 1) de wijze waarop toewijzing plaatsvindt, zoals op volgorde van aanmelding, regionale doorstroom, loting, interne doorstroom, etc. De toewijzing mag alleen plaatsvinden op basis van niet-kwalitatieve criteria, 2) als er een locatie is met onvoldoende opleidingscapaciteit, dan zouden studenten doorverwezen kunnen worden naar een andere locatie. Belangrijk is dat dit goed wordt gecommuniceerd.¹

Inventarisatie opleidingen met numerus fixus

Bij alle mbo-instellingen is gekeken welke opleidingen worden aangeboden met een numerus fixus (NF). Dat levert een bestand op met combinaties van instelling (brin-nummer) en opleiding (crebo-nummer)². Elke combinatie staat voor een bepaalde opleiding die door een bepaalde instelling wordt aangeboden. In deze factsheet wordt de aanduiding 'NF', 'Aantal NF' of 'Totaal NF' gebruikt. Daarmee wordt bedoeld het aantal opleidingen met numerus fixus aangeboden door specifieke mbo- instellingen (opleiding/instelling-combinatie).

De informatie over opleidingen met een numerus fixus verzameld door middel van:

- Raadpleging websites van alle mbo-instellingen
- Opvragen informatie bij mbo-instellingen (email/telefonisch)
- Aanlevering inschrijvingsgegevens door DUO

Het aantal opleidingen met een numerus fixus (NF) bedraagt 588 in studiejaar 2021-2022. Alle mbo-instellingen hebben meegewerkt aan het onderzoek, maar niet alle instellingen konden, bin-

1 Handreiking: Toelatingsrecht in het mbo, versie 2.0, Kennispunt MBO Onderwijs & Examinering, oktober 2020.

2 Het komt voor dat een mbo-instelling eenzelfde opleiding met NF twee of meer keer aanbiedt op verschillende locaties. Wanneer voor elke locatie een aparte numerus fixus geldt, telt elke opleiding/instelling/locatie-combinatie afzonderlijk mee in de telling.

nen de tijd die beschikbaar was, alle gevraagde gegevens aanleveren. Om die reden is het absolute aantal in de tabellen soms lager dan 588. Procenten zijn op hele cijfers afgerond, waardoor de percentages soms niet optellen tot 100 procent.

De gegevens hebben betrekking op het studiejaar 2021-2022. Voor de gegevens over het aantal inschrijvingen is de peildatum 1 oktober 2021. Voor gegevens waar dit relevant en mogelijk was, is het studiejaar 2021-2022 (notatie NF 21-22) vergeleken met voorgaande studie jaren (NF 20-21 en NF 19-20).

Het overzicht van opleidingen met numerus fixus in het mbo wordt jaarlijkse *als factsheet* opgesteld (2019, 2020, 2021 en 2022) en maakt deel uit van het lopende onderzoek Monitoring en evaluatie van de wet 'Vroegtijdige aanmelddatum en toelatingsrecht tot het MBO'.

Deze factsheet maakt onderdeel uit van de rapportage:

[Evaluatie en monitoring wet vroegtijdige aanmelddatum en toelatingsrecht mbo. Basisrapport 2022.](#)

Naast dit basisrapport is er ook een korter, samenvattend rapport verschenen met een samenvatting en conclusies:

[Evaluatie en monitoring wet vroegtijdige aanmelddatum en toelatingsrecht mbo. Samenvattend rapport 2022.](#)

Beide rapporten en de factsheet zijn te downloaden op de website van NRO en de websites van KBA Nijmegen en Ecbo.

2 Opleidingen met numerus fixus

Er komen ongeveer 9.000 opleiding/instelling-combinaties voor, die in gebruik zijn (met tenminste één inschrijving). Het aantal numerus fixus (NF) bedraagt 588. Dat is 6,5 procent van het totaal.

- Studiejaar 2019-2020 aantal opleiding/instelling-combinaties met NF: 684
- Studiejaar 2020-2021 aantal opleiding/instelling-combinaties met NF: 603
- Studiejaar 2021-2022 aantal opleiding/instelling-combinaties met NF: 588

2.1 Domeinen

De volgende tabel toont per domein het aantal NF en het percentage NF. Aantal NF wil zeggen het aantal opleidingen met numerus fixus aangeboden door specifieke mbo- instellingen (opleiding/instelling-combinatie). Het percentage NF toont hoe het totaal aantal NF verdeeld is over de domeinen. In het totaal hebben 29.000 nieuw ingeschreven studenten te maken gehad met een NF³. Daarvan is het merendeel, 16.000 rechtstreeks afkomstig uit het voortgezet onderwijs. Het studiejaar 2021-2022 kende in het totaal ongeveer 98.600 instromers direct vanuit het voortgezet onderwijs. Daarvan heeft dus ruim 16 procent te maken gehad met een numerus fixus. De laatste kolom van de tabel toont de verdeling van deze 29.000 studenten over de domeinen.

³ Het werkelijke aantal ligt iets hoger, naar schatting 31.900 studenten. Zie paragraaf 5.

Tabel 1 – Aantal NF naar domein

Nr.	Domeinnaam	NF 19-20	NF 20-21	NF 21-22	Studenten 21-22	% studenten 20-21	% studenten 21-22
1	Bouw en infra	11	10	18	689	1	2
2	Afbouw, hout en onderhoud	15	15	16	927	4	3
3	Techniek en procesindustrie	13	19	14	301	1	1
4	Ambacht, laboratorium en gezondheidstechniek	29	19	23	750	4	3
5	Media en vormgeving	135	106	102	6.005	18	21
6	Informatie- en communicatietechnologie	52	34	29	1.328	4	5
7	Mobiliteit en voertuigen	30	26	21	431	2	1
8	Transport, scheepvaart en logistiek	13	13	17	697	2	2
9	Handel en ondernemerschap	34	41	34	1.270	7	4
10	Economie en administratie	30	30	26	1.756	5	6
11	Veiligheid en sport	107	113	101	4.379	19	15
12	Uiterlijke verzorging	29	32	31	1.033	3	4
13	Horeca en bakkerij	19	6	9	227	<1	1
14	Toerisme en recreatie	7	1	1	11	<1	<1
15	Zorg en welzijn	127	113	116	6.663	21	23
16	Voedsel, natuur en leefomgeving	28	23	23	2.170	7	8
17	Overig ⁴	5	2	7	261	2	1
TOTAAL NF + STUDENTEN		684	603	588		+/-27.000	+/-29.000

Het totaal aantal opleidingen met een numerus fixus is gedaald van 603 naar 588. Over het algemeen gaat het om een lichte daling van het aantal NF-opleidingen per domein. In sommige domeinen is het aantal juist licht gestegen.

Enkele domeinen laten over een reeks van drie jaren een (sterke) daling zien:

- Media en vormgeving
- Informatie- en communicatietechnologie
- Mobiliteit en voertuigen

Hoewel het aantal NF-opleidingen is gedaald, nam het aantal studenten dat is ingeschreven bij een opleiding met numerus fixus toe. Later in deze factsheet gaan we nader in op de aanmeldingen en inschrijvingen.

Het overgrote deel van de NF-opleidingen (en studenten) bevindt zich in de drie domeinen Media en vormgeving, Veiligheid en sport en Zorg en welzijn: 319 van de 588 NF-opleidingen en 59 procent van alle studenten in een NF-opleiding.

2.2 NF-opleidingen per domein

In de volgende tabellen geven we overzichten van het aantal NF per opleiding voor de afzonderlijke domeinen:

4 Het betreft onder meer de beroepshavo-opleidingen op het ROC van Amsterdam en enkele cross-over opleidingen die niet in een domein ingedeeld zijn..

1. Bouw en infra
2. Afbouw, hout en onderhoud
3. Techniek en procesindustrie
4. Ambacht, laboratorium en gezondheidstechniek
5. Media en vormgeving
6. Informatie- en communicatietechnologie
7. Mobiliteit en voertuigen
8. Transport, scheepvaart en logistiek
9. Handel en ondernemerschap
10. Economie en administratie
11. Veiligheid en sport
12. Uiterlijke verzorging
13. Horeca en bakkerij
14. Toerisme en recreatie
15. Zorg en welzijn
16. Voedsel, natuur en leefomgeving

De vier techniekdomeinen zijn in een gezamenlijk overzicht opgenomen.

Tabel 2 – Overzicht van het aantal NF per opleiding, domeinen Techniek

Opleidingen	NF 19-20	NF 20-21	NF 21-22
Domein 1 – Bouw en Infra	11	10	18
GWW / grondverzet	3	3	5
Landmeetkunde	2	1	1
Opperman bestratingen/ straatmaker	2	2	2
Uitvoerder bouw en infra	2	3	4
Betontimmerman / betonstaalvlechter	2	-	4
Timmerman	-	-	2
Domein 2 – Afbouw, hout en onderhoud	15	15	16
Vastgoedonderhoud / projectmanager	3	1	1
Specialist schilderen / Decoratie- en restauratieschilder	2	3	1
Schilder	2	1	3
Meubelmaker/(scheeps)interieurbouwer	-	6	3
Meubelstoffeerder	-	-	2
(VeVa) Allround vakkracht onderhoud en klussenbedrijf	4 ⁵	2 ⁶	1
(VeVa) Servicemedewerker gebouwen	4 ⁷	2 ⁸	1
VeVa - Militair medewerker genie	-	1	2
VeVa - Bouw	-	-	2
Domein 3 – Techniek en procesindustrie	13	19	14
VeVa –Mechatronica	5	7	5
VeVa - Berijfsautotechniek	-	-	1
(Eerste) monteur elektrotechnische/werktuigkundige installaties	-	7	
Procesoperator A	-	1	1
Research instrumentenmaker / instrumentmaker	-	1	2
Technicus	-	2	1
Monteur mechatronica	-	-	2
Overig	8	-	2
Domein 4 - Ambacht, laboratorium en gezondheidstechniek	29	19	23
Creatief vakman (schoenmaker / glazenier / hoedenmaker / keramist / lederwarenmaker)	7	2	3
Analist/Laborant	17	17	14
Uurwerktechniek	2	-	2
Orthopedisch technicus / tandtechnicus	-	-	3
Optiek	3	-	1
TOTAAL NF domeinen 1-4	68	64	71

5 Waarvan 2 VeVa

6 Allen VeVa

7 Waarvan 2 VeVa

8 Allen VeVa

Tabel 3 – Domein 5 – Media en vormgeving, overzicht van het aantal NF per opleiding.

Opleidingen	NF 19-20	NF 20-21	NF 21-22
Podium- en evenemententechnicus	23	11	9
Licht- of geluidstechnicus	-	2	-
Content Creator	-	2	-
Signmaking	17	11	13
AV-specialist	16	13	14
Fotografie	7	5	5
DTP-er / Mediamaker	19	10	11
Stand- en Decorbouwer	-	2	3
Mediamanagement	6	5	7
Mediareactie	5	6	4
Mediavormgever	31	28	27
Ruimtelijke vormgeving	4	5	7
Productpresentatie	4	2	1
Game artist	-	2	-
Overige	3	2	1
TOTAAL NF domein 5	135	106	102

Tabel 4 – Domein 6 – Informatie- en communicatietechnologie, overzicht van het aantal NF per opleiding

Opleidingen	NF 19-20	NF 20-21	NF 21-22
ICT (Support)	28 ⁹	22 ¹⁰	25 ¹¹
IT Systems and Devices	9	7 ¹²	-
Software/Game/Application Developer	15	5	4
TOTAAL NF domein 6	52	34	29

9 Waarvan 6 VeVa
 10 Waarvan 4 VeVa
 11 Waarvan 5 VeVa
 12 Waarvan 1 VeVa

Tabel 5 – Domein 7 – Mobiliteit en voertuigen, overzicht van het aantal NF per opleiding

Opleidingen	NF 19-20	NF 20-21	NF 21-22
Autospuiter/autoschadehersteller	4	-	-
(Bedrijfs)autotechnicus	20 ¹³	19 ¹⁴	13 ¹⁵
Vliegtuigonderhoud	-	2	-
(Motor/)fiets- /scootertechnicus	4	3	3
Technicus/Monteur Mobiele Werktuigen	2	2	3
Techniek en mechanisatie	-	-	2
TOTAAL NF domein 7	30	26	17

Tabel 6 – Domein 8 – Transport, scheepvaart en logistiek, overzicht van het aantal NF per opleiding

Opleidingen	NF 19-20	NF 20-21	NF 21-22
Aviation Operations Officer	1	1	2
Chauffeur Goederenvervoer	1	1	-
Luchtvaartdienstverlener	4	5	9
Machinist railvervoer	-	1	-
Schipper/kapitein binnenvaart/rondvaartboot	2	2	-
Logistiek medewerker/teamleider	5 ¹⁶	3 ¹⁷	6 ¹⁸
TOTAAL NF Domein 8	13	13	17

Tabel 7 – Domein 9 – Handel en ondernemerschap, overzicht van het aantal NF per opleiding

Opleidingen	NF 19-20	NF 20-21	NF 21-22
Interieuradviseur	5	5	4
Junior stylist	6	3	3
Leidinggevende Team/Afdeling/Project	-	1	1
Manager Retail	1	1	-
Mode- en maatkleding / Fashion	20	25	20
Vakman-ondernemer	2	2	1
Verkopert Mode/Wonen	-	4	3
Productpresentatie	-	-	1
TOTAAL NF Domein 9	34	41	33

13 Waarvan 8 VeVa

14 Waarvan 8 VeVa

15 Waarvan 5 VeVa

16 Waarvan 2 VeVa

17 Waarvan 3 VeVa

18 Waarvan 4 VeVa

Tabel 8 – Domein 10 – Economie en administratie, overzicht van het aantal NF per opleiding

Opleidingen	NF 19-20	NF 20-21	NF 21-22
Accountmanager / International business	5	4	3
E-commerce	-	2	-
Evenementenorganisatie / producent	3	4	4
Marketing en communicatie	5	3	4
Bedrijfs-/juridische/financiële administratie	7	9	10
Secretariaat en receptie / managementassistent	6	6	3
Human Resource Management	-	1	2
Junior assistent accountant	-	1	-
Overig	4	-	-
TOTAAL NF domein 10	30	30	26

Tabel 9 – Domein 11 – Veiligheid en sport, overzicht van het aantal NF per opleiding

Opleidingen	NF 19-20	NF 20-21	NF 21-22
VeVa – Aankomend medewerker/onderofficier grondoptreden/maritiem	50	48	39
Handhaving toezicht en veiligheid	25	25	26
Beveiliging	18 ¹⁹	18 ²⁰	16 ²¹
Sport en bewegen	14	21	20
College de Toekomst	-	1	-
TOTAAL NF domein 11	107	113	101

Tabel 10 – Domein 12 – Uiterlijke verzorging, overzicht van het aantal NF per opleiding

Opleidingen	NF 19-20	NF 20-21	NF 21-22
Grimeur	2	2	-
Kapper/Haarstylist/Salonmanager dame/heer	15	20	23
Schoonheidsspecialist	12	9	8
TOTAAL NF Domein 12	29	31	31

19 Waarvan 4 VeVa

20 Waarvan 1 VeVa

21 Waarvan 3 VeVa

Tabel 11 – Domein 13 – Horeca en bakkerij, overzicht van het aantal NF per opleiding

Opleidingen	NF 19-20	NF 20-21	NF 21-22
Bakker	6	2	3
Kok	5	-	
Bediening	1	-	
Gastheer/vrouw	2	-	
Facilitair manager	1	2	5 ²²
Manager/Ondernemer horeca	4	2	1
TOTAAL NF Domein 13	19	6	9

Tabel 12 – Domein 14 – Toerisme en recreatie, overzicht van het aantal NF per opleiding

Opleidingen	NF 19-20	NF 20-21	NF 21-22
Leisure & hospitality	7	1	1
TOTAAL NF Domein 14	7	1	1

Tabel 13 – Domein 15 – Zorg en welzijn, overzicht van het aantal NF per opleiding

Opleidingen	NF 19-20	NF 20-21	NF 21-22
Doktersassistent	24	15	18
Apothekersassistent	6	7	4
Tandartsassistent/tandtechnicus	13	13	15
Pedagogisch medewerker/onderwijsassistent	14	5	7
Sociaal/sociaal-cultureel/sociaal-maatschappelijk/maatschappelijk werker	9	12	17
Helpende/verzorgende/verpleegkundige	10	13 ²³	16 ²⁴
Acteur/theater/musical/dans	28	25	19
Muziek/muzikant	11	12	12
Sport en recreatie	10	9	6
(Facilitaire) dienstverlening	2	2	2
TOTAAL NF domein 15	127	113	116

22 Waarvan 3 VeVa

23 Waarvan 4 VeVa

24 Waarvan 5 VeVa

Tabel 14 – Domein 16 – Voedsel, natuur en leefomgeving, overzicht van het aantal NF per opleiding

Opleidingen	NF 19-20	NF 20-21	NF 21-22
Bloem, groen en styling	2	-	-
Dierenverzorging	10	11	10
Onderzoeker natuur en milieu	1	-	-
Paardensport en -houderij	3	3	4
Paraveterinair	8	6	7
Schaapherder	-	1	1
Voeding en kwaliteit/techniek	3	1	1
Voeding- en leefstijladviseur	1	1	-
TOTAAL NF domein 16	28	23	23

2.3 Leerweg, niveau en instellingen

In de onderstaande tabellen is het aantal NF-opleidingen uitgesplitst naar leerweg en niveau in het mbo. Daaruit blijkt dat NF-opleidingen voornamelijk voorkomen in de beroepsopleidende leerweg (BOL) en voor het grootste deel op de niveaus 3 en 4.

Tabel 15 – Aantal NF naar leerweg

Leerweg	NF 19-20	NF 20-21	NF 21-22	% NF 21-22
BOL	596	547	544	93
BBL	38	18	43	7
BOL/BBL	20	7	1	<1
TOTAAL	654	572	588	100

Het aantal NF-opleidingen in de BBL is gestegen van 18 naar 43. Twee domeinen hebben relatief veel BF-opleidingen in de BBL. Dat zijn Bouw en infra (14) en Media en vormgeving (10). In het domein Zorg en welzijn, traditioneel ook met veel BBL-opleidingen, komen in de BBL maar twee NF-opleidingen voor.

Tabel 16 – Aantal NF naar niveau

Niveau	NF 19-20	NF 20-21	NF 21-22	% NF 21-22
1	5	-	1	<1
2	161	151	141	24
3	165	149	149	25
4	337	297	297	51
2/3 en 2/3/4	16	6	-	1
TOTAAL	684	603	588	100

Het aantal NF-opleidingen verschilt sterk per mbo-instelling. Bij sommige mbo-instellingen komen NF-opleidingen helemaal niet voor, terwijl andere meer dan twintig NF-opleidingen kennen. Het verschil is deels te verklaren door de vakinstellingen die vaak specialistische opleidingen aanbieden waarvoor een numerus fixus en aanvullende eisen gelden. Maar er zijn ook grote verschillen tussen de ROC's. Er is geen direct verband tussen de omvang van het ROC en het aantal NF-opleidingen. Er zijn grote ROC's met veel en met heel weinig NF-opleidingen.

Tabel 17 Aantal NF per instelling

Aantal NF	NF 19-20	NF 20-21	NF 21-22	% NF 21-22
0	12	13	10	17
1-5	17	16	12	21
6-10	8	15	14	24
11-20	13	12	15	26
21-30	9	6	5	9
31-56	4	2	2	3
TOTAAL	63	64	58	100

Aantal NF wil zeggen het aantal opleidingen met numerus fixus aangeboden door specifieke mbo- instellingen (opleiding/instelling-combinatie).

3 Redenen en procedure numerus fixus

In deze paragraaf worden de redenen voor de numerus fixus en de procedure voor het toelaten van studenten tot de opleiding beschreven. De redenen zijn afgezet tegen andere belangrijke opleidingskenmerken (niveau, leerweg, domein).

Er worden vijf verschillende redenen voor het instellen van een NF gehanteerd:

- Gebrek aan werkgelegenheid (arbeidsmarktperspectief)
- Gebrek aan stageplaatsen
- Gebrek aan opleidingscapaciteit
- Opleidingen VeVa, aantal plekken vastgesteld door Ministerie van Defensie
- Wettelijke bepaling aantal beschikbare plekken i.v.m. macrodoelmatigheid

De redenen kunnen afzonderlijk of in combinatie voorkomen.

3.1 Redenen

Tabel 18 – Reden waarom de NF is ingesteld (2021-2022)

Reden	Aantal NF	% NF
Gebrek aan werkgelegenheid	31	6
Gebrek aan stageplekken	88	17
Gebrek aan opleidingscapaciteit	65	13
Gebrek aan werkgelegenheid en stageplekken	130	26
Gebrek aan werkgelegenheid en opleidingscapaciteit	37	7
Gebrek aan stageplekken en opleidingscapaciteit	8	2
Combinatie van gebrek aan werkgelegenheid, stageplekken en opleidingscapaciteit	34	7
VeVa (aantal plekken vastgesteld door Ministerie van Defensie)	68	13
Wettelijke bepaling aantal beschikbare plekken i.v.m. macrodoelmatigheid	38	7
Anders, namelijk...	10	2
TOTAAL NF	509	100

Om de vergelijking met de voorgaande metingen mogelijk te maken zijn de antwoordcategorieën samengevoegd.

Tabel 19 – Reden waarom de NF is ingesteld (percentages)

Reden (alleen of in combinatie met andere redenen) ²⁵	% NF 19-20	% NF 20-21	% NF 21-22
Gebrek aan werkgelegenheid	41	40	46
Gebrek aan stageplekken	41	51	51
Gebrek aan opleidingscapaciteit	23	29	28
Toelatingsbeperking (VeVa, macrodoelmatigheid)	12	19	21

²⁵ Combinatie van antwoordcategorieën, totaal groter dan 100 procent

Tabel 20 – Reden waarom de NF is ingesteld, naar niveau (2021-2022; uitgebreidere antwoorden)

Reden	MBO 2 %	MBO 3 %	MBO 4 %
Gebrek aan werkgelegenheid	5	6	7
Gebrek aan stageplekken	19	17	17
Gebrek aan opleidingscapaciteit	10	13	14
Gebrek aan werkgelegenheid en stageplekken	20	24	29
Gebrek aan werkgelegenheid en opleidingscapaciteit	10	5	7
Gebrek aan stageplekken en opleidingscapaciteit	-	-	3
Combinatie van gebrek aan werkgelegenheid, stageplekken en opleidingscapaciteit	3	6	9
VeVa (aantal plekken vastgesteld door Ministerie van Defensie)	25	25	2
Wettelijke bepaling aantal beschikbare plekken i.v.m. macrodoelmatigheid	3	4	11
Andere reden	5	-	2
TOTAAL NF (= 100%)	117	132	260

Tabel 21 – Reden waarom de NF is ingesteld, MBO 2 (meerdere jaren)

Reden (alleen of in combinatie met andere redenen) ²⁶	% NF 19-20	% NF 20-21	% NF 21-22
Gebrek aan werkgelegenheid	30	41	38
Gebrek aan stageplekken	37	41	42
Gebrek aan opleidingscapaciteit	24	25	23
Toelatingsbeperking	24	27	28
TOTAAL NF	139	149	117

Tabel 22 – Reden waarom de NF is ingesteld, MBO 3 (meerdere jaren)

Reden (alleen of in combinatie met andere redenen) ²⁷	% NF 19-20	% NF 20-21	% NF 21-22
Gebrek aan werkgelegenheid	31	27	41
Gebrek aan stageplekken	40	43	47
Gebrek aan opleidingscapaciteit	21	26	24
Toelatingsbeperking	23	28	29
TOTAAL NF	151	149	132

²⁶ Combinatie van antwoordcategorieën, totaal groter dan 100 procent

²⁷ Combinatie van antwoordcategorieën, totaal groter dan 100 procent

Tabel 23 – Reden waarom de NF is ingesteld, MBO 4 (vergelijking)

Reden (alleen of in combinatie met andere redenen) ²⁸	% NF 19-20	% NF 20-21	% NF 21-22
Gebrek aan werkgelegenheid	51	45	52
Gebrek aan stageplekken	42	58	58
Gebrek aan opleidingscapaciteit	25	32	33
Toelatingsbeperking	1	10	13
TOTAAL NF	294	297	260

Omdat het overgrote deel van de NF-opleiding in de BOL worden aangeboden wijkt de verdeling van de redenen voor de BOL niet af van het totaal. We laten daarom in de onderstaande tabel alleen apart de verdeling voor de BBL zien.

Tabel 24 – Reden waarom de NF is ingesteld, alleen voor leerweg BBL (2021-2022)

Reden	BBL
	Aantal NF
Gebrek aan werkgelegenheid	-
Gebrek aan stageplekken	5
Gebrek aan opleidingscapaciteit	15
Gebrek aan werkgelegenheid en stageplekken	2
Gebrek aan werkgelegenheid en opleidingscapaciteit	10
Gebrek aan stageplekken en opleidingscapaciteit	-
Combinatie van gebrek aan werkgelegenheid, stageplekken en opleidingscapaciteit	1
VeVa (aantal plekken vastgesteld door Ministerie van Defensie)	-
Wettelijke bepaling aantal beschikbare plekken i.v.m. macrodoelmatigheid	1
Andere reden	2
TOTAAL NF	36

De meest genoemde reden voor NF in de BBL is gebrek aan opleidingscapaciteit. Dat komt het meest voor in het domein Bouw en infra (13 keer).

²⁸ Combinatie van antwoordcategorieën, totaal groter dan 100 procent

Tabel 25 – Reden waarom de NF is ingesteld, naar domein (2021-2022; absolute aantallen)

Reden	Domein	1	2	3	4	5	6	7	8
	BI	AHO	TP	ALG	MeV	ICT	MoV	TSL	
Gebrek aan werkgelegenheid	-	-	-	3	5	3	2	2	
Gebrek aan stageplekken	-	-	2	-	1	6	-	2	
Gebrek aan opleidingscapaciteit	15	6	2	2	15	3	5	1	
Gebrek aan werkgelegenheid en stageplekken	2	-	2	6	26	5	1	5	
Gebrek aan werkgelegenheid en opleidingscapaciteit	1	5	-	-	20	-	-	-	
Gebrek aan stageplekken en opleidingscapaciteit	-	-	-	2	-	-	-	-	
Combinatie van gebrek aan werkgelegenheid, stageplekken en opleidingscapaciteit	-	-	-	3	4	1	-	-	
VeVa (aantal plekken vastgesteld door Ministerie van Defensie)	-	5	6	-	1	4	7	3	
Wettelijke bepaling i.v.m. macrodoelmatigheid	-	-	-	4	12	2	-	1	
Anders	-	-	-	-	3	1	3	1	
Niet bekend	-	-	2	3	13	4	3	2	
TOTAAL NF	18	16	14	23	102	29	21	17	

Reden	Domein	9	10	11	12	13	14	15	16
	HO	EA	VS	UV	HB	TR	ZW	VNL	
Gebrek aan werkgelegenheid	3	-	4	-	-	-	9	-	
Gebrek aan stageplekken	9	12	18	13	-	-	22	3	
Gebrek aan opleidingscapaciteit	5	1	-	-	1	-	6	-	
Gebrek aan werkgelegenheid en stageplekken	5	7	18	11	2	1	32	5	
Gebrek aan werkgelegenheid en opleidingscapaciteit	1	-	-	-	-	-	-	10	
Gebrek aan stageplekken en opleidingscapaciteit	-	-	-	-	-	-	5	-	
Combinatie van gebrek aan werkgelegenheid, stageplekken en opleidingscapaciteit	-	-	10	3	-	-	9	4	
VeVa (aantal plekken vastgesteld door Ministerie van Defensie)	1	-	34	-	2	-	5	-	
Wettelijke bepaling i.v.m. macrodoelmatigheid	4	-	9	-	-	-	10	-	
Anders	-	-	-	-	-	-	1	1	
Niet bekend	6	6	15	4	4	-	17	-	
TOTAAL NF	34	26	101	31	9	1	116	23	

Tabel 26 – Reden waarom de NF is ingesteld, naar domein (2021-2022; absolute aantallen, samengevoegde redenen²⁹)

Reden	Domein	1	2	3	4	5	6	7	8
		BI	AHO	TP	ALG	MeV	ICT	MoV	TSL
Gebrek aan werkgelegenheid		3	5	2	12	55	9	3	7
Gebrek aan stageplekken		2	-	4	11	31	12	1	7
Gebrek aan opleidingscapaciteit		16	11	2	7	39	4	5	1
VeVa / Wettelijke bepaling		-	5	6	4	13	6	7	4
Anders / Niet bekend		-	-	2	3	16	5	6	3
TOTAAL NF		18	16	14	23	102	29	21	17

Reden	Domein	9	10	11	12	13	14	15	16
		HO	EA	VS	UV	HB	TR	ZW	VNL
Gebrek aan werkgelegenheid		9	7	32	14	2	1	50	19
Gebrek aan stageplekken		14	19	46	27	2	1	68	12
Gebrek aan opleidingscapaciteit		6	1	10	3	1	-	20	14
VeVa / Wettelijke bepaling		5	-	43	2	2	-	15	-
Anders / Niet bekend		6	6	15	4	4	-	18	1
TOTAAL NF		34	26	101	31	9	1	116	23

²⁹ Combinatie van antwoordcategorieën, meerdere redenen per opleiding mogelijk.

3.2 Procedure

Als het aantal aanmeldingen het gelimiteerde aantal opleidingsplaatsen overstijgt, hanteert de mbo-instellingen een procedure voor toelating om te bepalen welke studenten wel en welke niet toegelaten worden. De instellingen moeten de procedure vooraf bekend maken, uiterlijk 1 februari voorafgaand aan het schooljaar waarin de opleiding start.

Tabel 27 – Type procedure voor toelating (aantallen en percentages)

Type procedure	NF 19-20	NF 20-21	NF 21-22	% NF 21-22
Op volgorde van aanmelddatum	508	297	335	61
Loting	44	37	48	9
Combinatie volgorde van aanmelddatum en loting	23	2	4	1
Voldoen aan aanvullende eisen, daarna volgorde aanmelddatum	-	118	97	18
Voldoen aan aanvullende eisen, daarna loting	-	21	18	3
Anders	35	22	43	8
TOTAAL NF	620	489	545	100

Voor sommige opleidingen gelden, naast de numerus fixus, ook zogenaamde aanvullende eisen (zie paragraaf 5.6.2). Als de student voldoet aan de aanvullende eisen treedt de procedure voor plaatsing vanwege NF in werking. Voor het schooljaar 2021-2022 werd bij 80 procent van de NF-opleidingen 'volgorde van aanmelddatum' als procedure gehanteerd.

In de navolgende tabellen wordt per niveau en leerweg gekeken naar de gehanteerde procedure en wordt de vergelijking gemaakt met het voorgaande schooljaar. In de voorgaande meting (2019-2020) is geen uitsplitsing gemaakt naar procedures voor aanvullende eisen en plaatsing NF.

Tabel 28 – Type procedure voor toelating, naar niveau (2021-2022, percentages)

Type procedure	MBO 2	MBO 3	MBO 4
Op volgorde van aanmelddatum	72	58	58
Loting	5	9	10
Combinatie volgorde van aanmelddatum en loting	-	1	1
Voldoen aan aanvullende eisen, daarna volgorde aanmelddatum	14	24	16
Voldoen aan aanvullende eisen, daarna loting	4	3	3
Anders	5	4	11
TOTAAL NF	132	143	270

De procedure volgorde van aanmelding komt relatief vaker voor bij NF-opleidingen van mbo-niveau 2. Op niveau 4 wordt vaker 'anders' genoemd. In de meeste gevallen gaat het om variant op volgorde van aanmelding, waarbij niet het moment van aanmelding bepalend is, maar het moment waarop de aankomend student bepaalde intake- of kennismakingsactiviteiten heeft afgerond.

4 Opleidingen met aanvullende eisen

In deze meting is voor het eerste geïnventariseerd in welke mate *aanvullende eisen* worden gesteld voor toelating tot een opleiding. De wet Toelatingsrecht laat niet toe dat mbo-instellingen andere toelatingseisen stellen dan de vooropleidingseisen. Een uitzondering vormen de opleidingen waarvoor specifieke geschiktheid, vermogens of aanleg een vereiste is. Welke opleidingen dat zijn, is vastgelegd in de *Regeling aanvullende eisen toelating middelbaar beroepsonderwijs*.³⁰ De actuele lijst omvat 45 opleidingen (crebo-nummers).

Uit de inventarisatie bij alle mbo-instellingen blijkt dat er 438 opleiding/instelling-combinaties zijn waarvoor aanvullende eisen mogen worden gesteld. Instellingen zijn niet verplicht de aanvullende eisen te hanteren, maar in de praktijk gebeurt dat meestal wel.

Tabel 29 – Toepassing van aanvullende eisen (2021-2022,)

Aanvullende toegestaan	Aantal	Percentage
Aanvullende eisen worden toegepast	314	72
Aanvullende eisen worden niet toegepast	111	25
Onbekend	13	3
TOTAAL AE toegestaan	438	

Uit de inventarisatie van zowel NF-opleidingen als opleidingen met aanvullende eisen (AE) blijkt dat het ook voorkomt dat aanvullende eisen worden gesteld voor opleidingen die niet in de Regeling zijn vastgesteld. Er is niet voor alle bestaande opleiding/instelling-combinaties gevraagd of er aanvullende eisen worden gesteld, dus het is niet mogelijk op grond van dit onderzoek uitspraken te doen over hoe vaak aanvullende eisen voorkomen in situaties die niet in de Regeling zijn omschreven. Wel weten we van de geïnventariseerde NF-opleidingen of er ook aanvullende eisen zijn gesteld. In het totaal is voor 396 opleiding/instelling-combinaties aangegeven dat er aanvullende eisen worden gesteld. In 314 gevallen gaat het om opleidingen die in de lijst van de regeling voorkomen. In 80 gevallen is dat niet zo of is er kennelijke onduidelijkheid over de betekenis van de term 'aanvullende eisen'.

- In 26 gevallen betreft het VEVa-opleidingen. Deze opleidingen vallen niet binnen de lijst van de Regeling, meestal betreft het logistieke, technische of verpleegkundige opleidingen. Voor deelname aan de VeVa-opleidingen is wel een fysieke keuring (Sport Medisch Advies) en een Verklaring Omtrent Gedrag (VOG) vereist. Het hebben van een VOG geldt formeel echter niet als een toelatingseis.
- Een vergelijkbare situatie met de VOG geldt waarschijnlijk voor de opleidingen Beveiliging (niveau 2) en Handhaver Toezicht en Veiligheid (niveau 3). In acht gevallen wordt aangegeven dat er aanvullende eisen worden gesteld. Daarbij moet worden opgemerkt in veruit de meeste gevallen de instellingen aangeven dat er voor deze opleidingen geen aanvullende eisen worden gesteld.
- Andere opleidingen waarvoor aanvullende eisen worden gesteld zijn (tussen haakjes het aantal opleiding/instelling-combinaties waarbij dit voorkomt):
 - Analist/laborant (6)
 - Fashion Tailor, niveau 4 (8) en Assistent Fashion Tailor, niveau 3 (2)
 - Tandarts/apothekers/doktersassistent (4)
 - Verschillende technische opleidingen (9), waaronder bouw en infra en autotechniek.

30 Zie: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0040310/2021-08-01> (geraadpleegd op 28-07-2022).

- Verschillende andere opleidingen, waaronder diervverzorging, logistiek, secretariaat en administratie.

Al deze opleidingen worden (door andere mbo-instellingen) ook aangeboden zonder dat er aanvullende eisen voor toelating worden gesteld.

Er is een zekere overlap tussen opleiding/instelling-combinaties met NF en met AE. Onderstaande tabel geeft een overzicht. Voor het overzicht kijken we naar opleidingen waarvoor is aangegeven dat er aanvullende eisen worden toegepast – ongeacht de vraag of dat toegestaan is.

Tabel 30 – Overlap tussen NF-opleiding en AE-opleidingen (2021-2022, aantal)

	Aanvullende eisen toegepast	Ja	Nee
Numerus fixus toegepast			
Ja		199	344
Nee		197	(75)

Bij een derde van de NF-opleidingen gelden ook aanvullende eisen. Bij het merendeel, twee derde, is dat niet het geval.

Bij de helft van de opleidingen met aanvullende eisen geldt een numerus fixus, bij de andere helft niet.

Zoals aangegeven zijn in het onderzoek niet alle bestaande opleiding/instelling-combinaties betrokken. De cel rechtsonder in de tabel geeft het (incomplete) aantal aan waarvoor geen NF en geen AE gelden. Dat betreft hier opleiding/instelling-combinaties waarvoor aanvullende eisen wel zijn toegestaan, maar niet worden toegepast.

5 Aanmeldingen, beschikbare plaatsen en inschrijvingen

In dit deel worden de gegevens over aanmelding, beschikbare plaatsen (numerus fixus) en inschrijvingen gepresenteerd.

Aanmelding

Kandidaat-studenten melden zich aan bij de instelling voor de opleiding. Een persoon kan zich voor meerdere opleidingen en bij meerdere instellingen aanmelden. De wet vroegtijdige aanmelddatum en Toelatingsrecht mbo regelt een aantal procedurele aspecten van de aanmelding (aanmelddatum 1 april, informatievoorziening mbo-instellingen rondom toelatingsprocedures, recht op loopbaanadviesgesprek, deelname aan verplichte voorlichting-/intakeactiviteiten).

Beschikbare plaatsen

Voor opleidingen met een numerus fixus is het aantal beschikbare plaatsen (bij die instelling) gelimiteerd. Instellingen moeten dat vooraf bekend maken en ook vooraf (voor 2 februari) bekend maken welke procedure zij hanteren voor toelating als het aantal aanmeldingen groter is dan het aantal beschikbare plaatsen.

Inschrijvingen

Een aanmelding kan leiden tot een inschrijving bij de opleiding. Een student is ingeschreven als er sprake is van een onderwijsovereenkomst tussen de student en de instelling. Instellingen melden hun ingeschreven studenten bij DUO. In geval van een numerus fixus kan het aantal beschikbare plaatsen ontoereikend zijn om alle aanmeldingen ook in te schrijven.

Aanmelding verplicht een persoon niet tot inschrijving. Hij of zij kan de aanmelding op elk moment terugtrekken.

De volgende gegevens worden gebruikt (tussen haakjes de bron):

- Aantal aanmeldingen (opgave instelling)
- Aantal numerus fixus (beschikbaar aantal plaatsen, opgave instelling)
- Aantal nieuwe inschrijvingen (per 1-10-2021, cijfers DUO)

Het totaal aantal numerus fixus (NF) bedraagt 588. Alle mbo-instellingen hebben meegewerkt aan het onderzoek, maar niet alle instellingen konden, binnen de tijd die beschikbaar was, alle gevraagde gegevens aanleveren. Dat gold met name voor de gegevens over aanmeldingen en beschikbare plaatsen. Om die reden is het absolute aantal in de tabellen in deze factsheet lager dan 588.

- Van 397 (van de 588) NF-opleidingen zijn de aanmeldingen bekend
- Van 532 (van de 588) NF-opleidingen zijn de inschrijvingen bekend
- Gemiddeld hebben zich per NF-opleiding 83,2 studenten aangemeld. In het totaal zijn er dus naar schatting 48.900 studenten die zich hebben aangemeld voor een opleidingen waarvoor een NF gold.
- Gemiddeld zijn per NF-opleiding 54,3 studenten toegelaten tot de opleiding. In het totaal gaat het naar schatting om 31.900 studenten.

Voor zover na te gaan, is er geen sprake van ontbrekende data bij alleen specifieke opleidingen of domeinen. De cijfers worden daarom representatief geacht voor het totaal van NF in Nederland.

Toelichting bij de tabellen

In de onderstaande tabellen is weergegeven of een aantal hoger, gelijk of lager is. Daarvoor zijn de volgende grenzen gehanteerd:

- Lager dan: 10 of meer lager
- Gelijk aan: precies gelijk of minder dan 10 hoger en minder dan 10 lager
- Hoger dan: 10 of meer hoger

5.1 Aanmeldingen en inschrijvingen

Hieronder wordt het aantal aanmeldingen vergeleken met het aantal inschrijvingen.

Tabel 31 – Aanmelding en inschrijving (aantallen en percentages)

	NF 19-20	NF 20-21	NF 20-21	% NF 21-22
Aantal aanmeldingen <u>lager</u> dan aantal inschrijvingen	24	34	62	17
Aantal aanmeldingen gelijk aan aantal inschrijvingen	84	114	85	23
Aantal aanmeldingen <u>hoger</u> dan aantal inschrijvingen	303	208	224	60
TOTAAL NF	441	356	371	100

Tabel 32 – Aanmelding en inschrijving, naar niveau (2021-2022, aantallen)

	MBO 2	MBO 3	MBO 4
Aantal aanmeldingen <u>lager</u> dan aantal inschrijvingen	16	15	31
Aantal aanmeldingen gelijk aan aantal inschrijvingen	24	25	36
Aantal aanmeldingen <u>hoger</u> dan aantal inschrijvingen	43	62	119
TOTAAL NF	83	102	186

Bij een deel van de NF-opleidingen ligt het aantal aanmeldingen lager dan het aantal inschrijvingen. Voor studiejaar 2021-2022 was dat bij 17 procent van de NF-opleidingen het geval. Het verschil tussen aanmeldingen en inschrijvingen is mogelijk het gevolg van late aanmelding en inschrijving, bijvoorbeeld vanwege interne wisseling of doorstroom. De teldatum voor de inschrijvingen is 1 oktober 2021. Daardoor worden ook inschrijvingen na de start van de opleiding meegeteld.

Van alle inschrijvingen bij een NF-opleidingen is:

- 55 procent afkomstig uit het voortgezet onderwijs
- 21 procent afkomstig uit dezelfde mbo-instelling
- 9 procent afkomstig van een andere mbo-instelling
- 14 procent afkomstig van buiten het onderwijs

De NF-opleidingen, waarbij het aantal aanmeldingen lager ligt dan het aantal inschrijvingen, zijn verspreid over de domeinen. Het is geen kenmerk van bepaalde, specifieke opleidingen of richtingen.

Bij de overige 83 procent van de opleidingen lag, zoals te verwachten, het aantal inschrijvingen ongeveer gelijk of lager dan het aantal aanmeldingen. Er zijn geen verschillen op dit punt tussen de mbo-niveaus.

5.2 Aanmeldingen en beschikbare plaatsen

Hieronder wordt het aantal aanmeldingen vergeleken met het in de numerus fixus bepaalde aantal beschikbare plaatsen.

Tabel 33 – Aanmelding en beschikbare plaatsen (aantallen en percentages)

	NF 19-20	NF 20-21	NF 20-21	% NF 21-22
Aantal aanmeldingen <u>lager</u> dan aantal beschikbare plaatsen	58	46	73	19
Aantal aanmeldingen gelijk aan aantal beschikbare plaatsen	123	119	114	29
Aantal aanmeldingen <u>hoger</u> dan aantal beschikbare plaatsen	261	177	203	52
TOTAAL NF	442	363	390	100

Tabel 34 – Aanmelding en beschikbare plaatsen, naar niveau (2021-2022, aantallen)

	MBO 2	MBO 3	MBO 4
Aantal aanmeldingen <u>lager</u> dan aantal beschikbare plaatsen	19	17	37
Aantal aanmeldingen gelijk aan aantal beschikbare plaatsen	29	34	51
Aantal aanmeldingen <u>hoger</u> dan aantal beschikbare plaatsen	37	54	112
TOTAAL NF	85	105	200

Ook in de vergelijking tussen aanmeldingen en beschikbare plaatsen is bij een deel van de NF-opleidingen het aantal aanmeldingen lager dan het aantal beschikbare plaatsen. Dat geldt voor 19 procent van de NF-opleidingen.

5.3 Inschrijvingen en beschikbare plaatsen

Hieronder wordt het aantal inschrijvingen vergeleken met het in de numerus fixus bepaalde aantal beschikbare plaatsen.

Tabel 35 – Inschrijving en beschikbare plaatsen (aantallen en percentages)

	NF 19-20	NF 20-21	NF 20-21	% NF 21-22
Aantal inschrijvingen <u>lager</u> dan aantal beschikbare plaatsen	266	187	196	41
Aantal inschrijvingen gelijk aan aantal beschikbare plaatsen	184	219	178	37
Aantal inschrijvingen <u>hoger</u> dan aantal beschikbare plaatsen	55	75	106	22
TOTAAL NF	505	481	480	100

Tabel 36 - Inschrijving en beschikbare plaatsen, naar niveau (2021-2022, aantallen)

	MBO 2	MBO 3	MBO 4
Aantal inschrijvingen <u>lager</u> dan aantal beschikbare plaatsen	49	48	99
Aantal inschrijvingen gelijk aan aantal beschikbare plaatsen	38	51	89
Aantal inschrijvingen <u>hoger</u> dan aantal beschikbare plaatsen	27	27	51
TOTAAL NF	114	126	239

Bij een numerus fixus zou naar verwachting het aantal inschrijvingen ongeveer gelijk moeten liggen aan het aantal beschikbare plaatsen. Dat blijkt echter slechts bij 37 procent van de NF-opleidingen het geval. Vaker ligt het aantal inschrijvingen lager (41%). In 22 procent van de gevallen ligt het aantal inschrijvingen hoger dan het opgegeven aantal beschikbare plaatsen.

6 Ervaringen van studenten

In de enquête onder eerstejaars studenten studiejaar 2021-2022 zijn enkele vragen gesteld die betrekking hebben op de numerus fixus en op de aanvullende eisen.

In de overzichten wordt een vergelijking gemaakt tussen antwoorden van studenten die een NF-opleiding volgen (Wel NF) en van studenten die een opleiding zonder numerus fixus volgen (Geen NF). Daarna volgt een vergelijking tussen antwoorden van studenten die een opleiding met of zonder aanvullende eisen volgen (Wel AE; Geen AE).

6.1 Numerus fixus

Onderstaande tabel laat zien dat iets meer dan de helft van de studenten die een numerus fixus opleiding volgen weten dat die opleiding een beperkt aantal plaatsen heeft. De andere studenten in numerus fixus opleidingen geven echter aan dit niet te weten (27 procent) of menen dat er geen beperking in de plaatsing van hun opleiding is (18 procent). Daarnaast meent 16 procent van de studenten, die géén numerus fixus opleiding volgen, dat hun opleiding een beperkt aantal plaatsen had. Ten opzichte van de vorige meting hebben meer studenten van NF-opleidingen een verkeerd beeld. Bij de studenten die geen NF-opleiding volgen, is het percentage met een verkeerd beeld gedaald. Er blijft echter een vrij grote groep studenten die niet goed op de hoogte te zijn of er wel of niet beperkingen in de toelating tot hun opleiding zijn.

In de tabellen is met de kleur rood aangegeven wanneer de antwoorden van de studenten in de enquête niet overeenkomen met hun feitelijke inschrijving. Bijvoorbeeld: in tabel 37 geeft zestien procent van de studenten die *niet* staan ingeschreven bij een opleiding met numerus fixus aan dat hun opleiding een beperkt aantal plaatsen en toelatingsbeperking had.

Tabel 37 – Heeft jouw opleiding een beperkt aantal plaatsen, waardoor niet iedereen toegelaten kan worden?

	Wel NF-opleiding		Geen NF-opleiding	
	2020-2021	2021-2022	2020-2021	2021-2022
Ja	58	55	20	16
Nee	11	18	32	41
Weet ik niet	31	27	48	43
N	438	438	438	2.731

(Percentages; N=3269, studentenenquête IA 2021-2022)

Studenten die de vorige vraag beantwoordden met 'Ja (er zijn beperkingen in het aantal plaatsen)' kregen de volgende twee vervolgvragen. In de resultaten van die antwoorden wordt bevestigd dat de groep studenten die ten onrechte meende dat voor hun opleiding een beperking in de toelating gold, dit vooraf al dacht.

Bovendien zien we in tabel 39 dat van de groep studenten die wél een NF-opleiding volgde 31 procent niet wist hoe de toelating tot hun opleiding werkte.

Tabel 38 – Was het voor jou bekend dat er een beperkt aantal plaatsen was toen je je aanmeldde voor je opleiding?

	Wel NF-opleiding	Geen NF-opleiding
Ja	94	81
Nee	6	19
N	244	461

(Percentages; N=705, studentenenquête IA 2021-2022)

Tabel 39 – Hoe werkte de toelating tot jouw opleiding met een beperkt aantal plaatsen?

	Wel NF-opleiding	Geen NF-opleiding
Op volgorde van aanmelding	34	29
Via loting	12	6
Weet ik niet	31	52
Anders namelijk...	23	13
N	244	462

(Percentages; N=704, studentenenquête IA 2021-2022)

6.2 Aanvullende eisen

Er is een beperkt aantal mbo-opleidingen dat (eventueel naast een numerus fixus) via een wettelijke regeling aanvullende eisen mag stellen aan studenten, bijvoorbeeld fysieke eisen voor een sportopleiding of eisen aan creativiteit voor een fotografieopleiding. Onderstaande tabel laat de resultaten zien van de vraag aan studenten of zij voor toelating tot hun opleiding een bepaalde geschiktheid of vaardigheden moesten aantonen. Ook hier blijkt er een discrepantie te zijn tussen de werkelijke eisen rondom de toelating en het beeld bij de student. Zo zien we dat 28 procent van de studenten die een opleiding zonder aanvullende eisen doen, wél aangeven dat ze op een bepaalde manier hun geschiktheid moesten aantonen. Zo geeft 11 procent aan dat ze een VOG moesten hebben en 11 procent dat een of meer testen moesten doen om toegelaten te worden. De studenten die aangaven dat een of meer testen moesten doen is een vervolgvraag naar het soort test gesteld. De meeste studenten antwoordden dat ze een (of meer) test(en) over hun interesses/capaciteiten/studiekeuze of AMN-test moesten doen.

Tabel 40 – Voor sommige opleidingen moet je bepaalde geschiktheid of vaardigheden aantonen om toegelaten te worden. Moest dat voor jouw opleiding? (Meerdere antwoorden mogelijk)

	Wel AE-opleiding	Geen AE-opleiding
Ja, ik moest een verklaring omtrent gedrag (VOG) hebben	18	11
Ja, ik moest gescreend worden door de politie/AIVD	3	1
Ja, ik moest een portfolio met creatief werk laten zien	35	5
Ja, ik moest een of meer testen doen	28	11
Nee, ik werd gewoon toegelaten	30	71
Anders, namelijk	4	6
N	140	3.008

(Percentages; N=3148, studentenenquête IA 2021-2022)

Indien studenten op de vorige vraag 'Ja, ik moest een of meer test(en) doen' antwoordden kregen ze de volgende vraag gesteld:

Tabel 41 – Wat voor testen moest je doen om toegelaten te worden? (Meerdere antwoorden mogelijk)

	Wel AE-opleiding	Geen AE-opleiding
Een psychologische test	15	11
Een sport- of bewegingstest	69	18
Een test voor fijne oog-handcoördinatie	2	5
Een (of meer) test(en) over mijn interesses/capaciteiten/studiekeuze/AMN	21	60
Anders, namelijk...	21	22
N	37	340

(Percentages ; N=377, studentenenquête IA 2021-2022)

7 Samenvatting

Voor de meeste mbo-opleidingen geldt geen landelijke numerus fixus. Dat wordt per instelling bepaald. De mbo-instelling kan ervoor kiezen een beperking aan het aantal beschikbare plaatsen voor eerstejaars studenten te stellen. Voor een beperkt aantal opleidingen zijn landelijke afspraken over macrodoelmatigheid gemaakt. Voor deze opleidingen is door de sector onderling afgesproken jaarlijks een maximaal aantal studenten op te leiden (verdeeld over de instellingen die de opleiding aanbieden). Voor opleidingen Veiligheid en Vakmanschap (Defensie) geldt eveneens een beperking van het aantal opleidingsplaatsen.

In dit onderzoek wordt jaarlijks bij alle mbo-instellingen gekeken welke opleidingen worden aangeboden met een numerus fixus (NF). Dat levert een bestand op met combinaties van instelling (brin-nummer) en opleiding (crebo-nummer). Elke combinatie staat voor een bepaalde opleiding die door een bepaalde instelling wordt aangeboden.

Numerus fixus in het mbo

Een numerus fixus wordt per opleiding per instelling ingesteld. Het aantal opleiding/instelling-combinaties waarvoor een numerus fixus geldt, bedraagt 588 (studiejaar 2021-2022). Ten opzichte van de voorgaande jaren daalde het aantal NF-opleidingen: van 684 in 2019-2020 naar 603 in 2020-2021 en naar 588 in 2021-2022.³¹ Over het algemeen gaat het om een lichte daling van het aantal NF-opleidingen per domein. In sommige domeinen is het aantal juist licht gestegen. Enkele domeinen laten over een reeks van drie jaren een (sterke) daling zien:

- Media en vormgeving
- Informatie- en communicatietechnologie
- Mobiliteit en voertuigen

Hoewel het aantal NF-opleidingen is gedaald, nam het aantal studenten dat is ingeschreven bij een opleiding met numerus fixus toe. Het overgrote deel van de NF-opleidingen (en studenten) bevindt zich in de drie domeinen Media en vormgeving, Veiligheid en sport en Zorg en welzijn: 319 van de 588 NF-opleidingen en 59 procent van alle studenten in een NF-opleiding.

NF-opleidingen komen weinig voor in sectoren waar tekorten bestaan op de arbeidsmarkt, zoals in de zorg en de techniek.

De numerus fixus beperkt zich vrijwel geheel (93%) tot BOL-opleidingen. Ongeveer de helft van de NF-opleidingen is niveau 4, een kwart op niveau 3 en een kwart op niveau 2.

Het aantal NF-opleidingen verschilt sterk per mbo-instelling. Bij 17 procent van de mbo-instellingen komen NF-opleidingen helemaal niet voor, terwijl andere meer dan twintig NF-opleidingen kennen. Het verschil is deels te verklaren door de vakinstellingen die vaak specialistische opleidingen aanbieden waarvoor een numerus fixus en aanvullende eisen gelden. Maar er zijn ook grote verschillen tussen de ROC's, waarbij het aantal NF-opleidingen niet samenhangt met de omvang van het ROC.

31 De term NF-opleiding verwijst naar een combinatie van een bepaalde opleiding bij een bepaalde instelling waarvoor een numerus fixus geldt.

Redenen voor numerus fixus

Bij een vijfde van de NF-opleidingen is de numerus fixus extern opgelegd. Voor deze opleidingen geldt vanwege macrodoelmatigheidsafspraken een gelimiteerde instroom of het betreft de zogenaamde VeVa-opleidingen (Veiligheid en Vakmanschap) die in samenwerking met Defensie worden uitgevoerd.

Voor de andere NF-opleidingen bepalen de mbo-instellingen zelf of er een numerus fixus nodig is. Er zijn drie redenen waarom een numerus fixus mag worden gehanteerd, namelijk gebrek aan werkgelegenheid, gebrek aan stageplaatsen en gebrek aan opleidingscapaciteit.

De meeste genoemde reden voor het in stellen van de NF is het gebrek aan stageplaatsen. Dat is in 51 procent van de gevallen (een) reden voor de NF. In de vorige meting was het percentage even hoog. Ten opzichte van de vorige meting nam wel het aantal NF-opleidingen toe, waarbij gebrek aan werkgelegenheid als (een) oorzaak wordt genoemd (was 40% en is nu 46%).

NF-opleidingen op mbo-niveau 2 en 3 hebben vaker te maken met extern opgelegde instroombeperking (macrodoelmatigheid, VeVa) dan mbo-niveau 4. Op niveau 4 speelt tekort aan stageplaatsen bij 58 procent van de NF-opleidingen een rol.

Tekort aan stageplaatsen komt relatief vaker voor in de domeinen ICT, Handel en Ondernemerschap, Veiligheid en Sport, Uiterlijke Verzorging en Zorg en Welzijn.

Tekort aan werkgelegenheid komt relatief vaker voor in de domeinen Ambacht, Laboratorium en Gezondheidstechniek, Media en Vormgeving en Voedsel, Natuur en Leefomgeving.

Procedure numerus fixus

Bij de meeste NF-opleidingen (79%) wordt de volgorde van aanmelding gehanteerd als toelatingsprocedure. Dat was bij de voorgaande meting 85%. Bij een klein deel (13%) wordt gebruik gemaakt van loting. Vaker dan bij de vorige meting kiezen de opleidingen voor varianten, waarbij zij naast volgorde van aanmelding bijvoorbeeld ook het deelnemen aan voorlichtingsactiviteiten of intake laten meewegen. Dat komt relatief vaker voor bij NF-opleidingen op mbo-niveau 4.

De bepaling welke studenten toegelaten worden tot de opleiding is complexer als voor de opleiding behalve een numerus fixus ook nog aanvullende eisen gelden. Bij 18 procent van de NF-opleidingen omvat de procedure zowel aanvullende eisen als volgorde van aanmelding. Het is niet duidelijk wat voor effect de procedures hebben op (verschillende groepen) studenten, ook in relatie tot kansgelijkheid bij de toelating tot opleidingen. Nader onderzoek is nodig om hier meer inzicht in te geven.

Aanvullende eisen

In deze meting is voor het eerste geïnventariseerd in welke mate *aanvullende eisen* worden gesteld voor toelating tot een opleiding. De wet Toelatingsrecht laat niet toe dat mbo-instellingen andere toelatingseisen stellen dan de vooropleidingseisen. Een uitzondering vormen de opleidingen waarvoor specifieke geschiktheid, vermogens of aanleg een vereiste is. Welke opleidingen dat zijn, is vastgelegd in de *Regeling aanvullende eisen toelating middelbaar beroepsonderwijs*.³²

Uit de inventarisatie bij alle mbo-instellingen blijkt dat er 438 opleiding/instelling-combinaties zijn waarvoor aanvullende eisen mogen worden gesteld. Instellingen zijn niet verplicht de aanvullende eisen te hanteren, maar in de praktijk gebeurt dat meestal wel: 72% past de aanvullende eisen toe, 25% doet dat niet.

In de praktijk komt het voor dat opleidingen zeggen aanvullende eisen te hanteren, terwijl de opleiding niet voorkomt in de lijst van de regeling. De inventarisatie geeft geen antwoord op de

32 Zie: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0040310/2021-08-01> (geraadpleegd op 28-07-2022).

vraag hoe vaak dat voorkomt. Wel is er inzicht in de reden waarom het gebeurt. In de meeste gevallen gaat het om de Verklaring Omtrent Gedrag (VOG) die voor bepaalde opleiding vereist is (onder meer VeVa-opleidingen en opleidingen Beveiliging/Handhaver). Het kunnen overleggen van een VOG wordt (kennelijk) beschouwd als een aanvullende eis voor toelating.

In andere gevallen, die in het onderzoek naar voren komen, zijn geen aanvullende eisen mogelijk, maar worden die – volgens de mbo-instelling – toch toegepast. Het gaat om uiteenlopende opleidingen als analist/laborant, fashion tailor, tandartsassistent en verschillende technische opleidingen.

Zoals eerder aangegeven, bestaat er een zekere overlap tussen opleidingen met aanvullende eisen en opleidingen met een numerus fixus. Bij het merendeel, twee derde, van de NF-opleidingen is dat echter niet het geval.

Aanmeldingen, beschikbare plaatsen en inschrijvingen

Bij de meeste NF-opleidingen (81%) ligt, zoals te verwachten, het aantal meldingen gelijk aan of boven het aantal beschikbare plaatsen. Bij een kleiner deel (19%) komt het voor dat er minder meldingen waren dan plaatsen. In die gevallen lijkt de numerus fixus achteraf wellicht niet nodig te zijn geweest. Ook in de voorgaande metingen deed zich dit voor. Er is geen relatie met het domein of niveau van de opleiding.

Net als bij de vorige metingen blijkt een fors deel van de NF-opleidingen minder inschrijvingen te hebben (op 1 oktober) dan het aangegeven aantal beschikbare plaatsen. Het betreft 41 procent van de NF-opleidingen (was eerder 39%). Eerder hebben we daar verschillende, mogelijke redenen voor genoemd:

- Het aantal inschrijvingen is vastgesteld op de peildatum van 1 oktober. Mogelijk volgen er na die datum nog inschrijvingen en is daarmee in de toelating rekening gehouden.
- Uit het onderzoek blijkt dat de numerus fixus vaak wordt toegepast op complexe situaties. Zo geldt één numerus fixus bijvoorbeeld voor meerdere locaties waar de opleiding gegeven wordt. Ook komt het voor dat de numerus fixus is ingesteld voor een combinatie van verwante opleidingen (bijvoorbeeld de VeVa-variant en de 'burgervariant', omdat deze onder dezelfde crebo-code vallen), voor een combinatie van de BOL- en BBL-opleiding of voor een combinatie van verwante opleidingen op niveau 3 en 4. Dat maakt dat de vooraf ingestelde numerus fixus (aantal beschikbare plaatsen) kan afwijken van wat er later feitelijk beschikbaar is aan plaatsen. Dat verklaart mogelijk ook het aantal NF-opleidingen waar er meer inschrijvingen zijn dan vooraf opgegeven plaatsen.
- Een derde mogelijke verklaring is dat meldingen, hoewel geselecteerd voor toelating, toch niet tot inschrijving leiden. Met name de meldingen van mbo-wisselaars en van niet-onderwijsvolgers leiden vaak niet tot inschrijving. Mogelijk leidt dat ertoe dat beschikbare plaatsen pas later (dan de teldatum) ingevuld kunnen worden.
- Een vierde en laatste verklaring is dat de numerus fixus (achteraf) onnodig was, omdat het aantal beschikbare plaatsen voldoende was in relatie tot de meldingen en inschrijvingen.

Ervaringen van studenten

Iets meer dan de helft van de studenten (55%), die een numerus fixus opleiding volgen, weten dat die opleiding een beperkt aantal plaatsen heeft. De andere studenten in numerus fixus opleidingen geven echter aan dit niet te weten (27 procent) of menen dat er geen beperking in de plaatsing van hun opleiding is (18 procent). Daarnaast meent 16 procent van de studenten, die géén numerus fixus opleiding volgen, dat hun opleiding een beperkt aantal plaatsen had. Ten opzichte van de vorige meting hebben meer studenten van NF-opleidingen een verkeerd beeld.

Bij de studenten die geen NF-opleiding volgen, is het percentage met een verkeerd beeld gedaald. Er blijft echter een vrij grote groep studenten die niet goed op de hoogte te zijn of er wel of niet beperkingen in de toelating tot hun opleiding zijn.

Bij van de aanvullende eisen blijkt het moeilijk om een scherp beeld te krijgen. Een deel van de studenten ervaart bijvoorbeeld het moeten overleggen van een VOG als een toelatingseis. Ook is er sprake van testen of het moeten overleggen van een portfolio, terwijl er voor de opleiding formeel geen aanvullende eisen mogen gelden.

